

Хабилитационен труд

Нейкова, Мария. Дейностно-ориентиран подход към изучаването на чужд език в контекста на електронното обучение от смесен тип. София, Издателство Фараго. 2015. ISBN 978-619-206-020-6

Резюме

Монографията „Дейностно-ориентиран подход към изучаването на чужд език в контекста на електронното обучение от смесен тип“ има за цел да очертае мястото и ролята на дейностно-ориентираното обучение в съвременното обучение по чужд език и да предложи примерен структурен модел за приложението му в контекста на обучението от смесен тип.

Промените в начина на живот, в изискванията и очакванията на обществото налагат и нови форми на работа в сферата на образованието. Бурното развитие на информационните и комуникационните технологии в наши дни неизбежно дава своето отражение върху формите и методите на обучение и обучението по чужд език не остава встрани от тази тенденция. За съвременните учащи е съвсем естествено да общуват и да работят в електронна среда. От друга страна обаче, не бива да се подценява ролята на прякото взаимодействие между учащи и преподаватели в контекста на контактното обучение.

В последно време се налага мнението, че предимствата на контактното и електронното обучение успешно се съчетават в обучението от смесен тип (blended learning), наричано също смесено обучение, като съотношението между работата в рамките на традиционния учебен контекст и дейностите, провеждани онлайн, може да се променя в зависимост от конкретните цели на учебния процес. Така широките възможности на електронното обучение се вплитат в утвърдената през годините положителна практика. Но въпреки нарастващия интерес към смесеното обучение все още не е изградена стабилна методическа рамка, която да съответства на неговите параметри. В преобладаващите случаи то се прилага по инициатива на отделни преподаватели, фрагментарно, без конкретика в очакванията за резултатите от него.

Да се отговори на въпроса какво трябва да бъде чуждоезиковото обучение е нелека задача. От друга страна, всеки учещ може без колебание да посочи какво не харесва в обучението по чужд език. Равнодушното, безизразно, монотонно, еднотипно обучение не може да пробуди интереса, да задържи вниманието и да насърчи творческото начало. Като един от пътищата да се преодолеят тези негативни аспекти може да се разглежда приложението на дейностно-ориентираното обучение, което, особено в съчетание с колаборативното учене, има потенциала да създаде предпоставки не само за активно участие и креативност в чуждоезиковото обучение, но и за изграждане на пълноценна учеща общност.

Липсата на ясна визия и прецизирана програма за провеждане на смесено обучение в областта на изучаването на чужд език и необходимостта от обогатяване на възможностите за създаване на условия за активно учене определят и актуалността на темата на настоящия труд.

В настоящото изследване смесеното обучение се разглежда като възможност да се интегрират традиционната и електронната учебна среда, като степента на тази интеграция се определя в зависимост от очакванията и потребностите на обучаваните, както и от целите на учебната програма. Изграждането на електронна учеща общност в голяма степен се подпомага от благотворното въздействие на колаборативното учене върху условията на учебния процес. Поставя се акцент върху активността на обучаваните, върху спокойната атмосфера на сътрудничество и взаимопомощ, върху отговорността на всеки обучаван за постигане на добър общ резултат.

Монографията обхваща 148 страници и е структурирана в увод, четири глави, заключение, библиография и приложения.

В **увода** се обосновава актуалността на проблема, дефинира се целта на изследването, конкретизират се задачите за постигане на поставената цел и се очертава структурата на монографичния труд.

В **първата глава** на изследването се разглеждат характеристиките на електронното обучение от смесен тип с фокус върху чуждоезиковото обучение на възрастни. Застъпва се тезата, че обучението от смесен тип не би следвало да се ограничи единствено до промяна

на средата. Тя определено има своята роля за по-атрактивното и гъвкаво представяне на учебния материал, но обучението от смесен тип не се изчерпва единствено с това. Наред с промяната на средата се наблюдава чувствително увеличаване на възможностите за поднасяне на материала, за поставяне на акцент върху конкретни аспекти на обучението, за разчупване на формите за работа, а също и за използване на автентични материали в обучението, което е основен принцип на комуникативния подход и е изключително важно в случаите, когато чуждоезиковото обучение се провежда извън съответното говорещо пространство. Очертават се възможностите за прилагане на колаборативно учене в електронното обучение и за изграждане на успешно функционираща онлайн учеща общност. Анализират се характеристиките на електронната платформа за обучение Moodle по отношение на нейния потенциал за адаптиране на учебното съдържание към конкретните цели на обучението и към нуждите на изучаващите чужд език.

Втората глава включва преглед на някои от често прилаганите методи и форми на работа, в които се открояват същностните характеристики на дейностно-ориентирания подход към чуждоезиковото обучение, а именно обучението чрез задачи (the task-based approach), проблемното обучение и проектната работа. Те имат своите традиции в обучението по чужд език и се приемат добре, особено в обучението на възрастни, които разбират в пълнота значението и необходимостта от работа в екип, имат нагласата и очакването за сътрудничество, желаят да постигнат конкретен резултат или да разработят и представят конкретен продукт и като цяло се стремят да поемат отговорност за собственото си учене.

Между обучението чрез задачи, проблемното обучение и проектната работа се откриват множество допирни точки. Преди всичко това е разбирането за мястото и ролята на обучаваните и преподавателя – в центъра на обучението е обучаваният с неговите потребности, интереси, нагласи, докато ролята на преподавателя е да съветва, да консултира, да наблюдава, да направлява. Не по-маловажно е и положителното въздействие върху развитието на личностните характеристики на обучаваните, в това число изследователски умения, инициативност, отговорност, самостоятелност, сътрудничество, толерантност към мнението на другите. Задачите и дейностите се отличават с творчество, гъвкавост и адаптивност, насочени са към развиване на комуникативна компетентност,

ориентирани са към планиране и създаване на краен продукт, техният фокус е върху значението, без да се подценява правилността на изказа, а обучението се превръща в самоорганизиран и самоуправляем процес. Така очертаните общи характеристики на обучението чрез задачи, проблемното обучение и проектната работа обосновават тяхното присъствие в съвременното обучение по чужд език. Анализът цели да докаже тяхната пригодност за работа в електронна среда в съзвучие с принципите на дейността перспектива.

В третата глава се разглежда дейностно-ориентираният подход, като се застъпва становището, че по своята същност той представлява естествено развитие на комуникативния подход. Изхожда се от позицията, че съвременното чуждоезиково обучение предполага изучаването на чужд език, за да бъде използван той за комуникативни цели. Очертани са основните характеристики на дейностно-ориентираното обучение и фазите, в които то протича. Изтъква се неговата роля за осъществяване на връзка между учебните дейности и житейската реалност, или иначе казано, учебните дейности се градят върху принципите на автентичността.

Представените типове задачи – изнасяне на презентация, провеждане на дискусия и изготвяне на резюме, се разглеждат през призмата на дейностно-ориентираното обучение. Те се използват широко в съвременния живот – в обществената, в професионалната, в образователната сфера. Те са и сред често използваните задачи в университетското чуждоезиково обучение и могат да бъдат адаптирани за работа в електронна среда за целите на чуждоезиковото обучение от смесен тип.

В четвъртата глава е представен примерен структурен модел за приложение на дейностно-ориентиран подход в контекста на чуждоезиковото обучение от смесен тип. Той е разработен на базата на интерпретация и трансформация на текст и позволява използването на разнообразни автентични езикови задачи, сред които презентация, дискусия, резюме. В него са вложени елементи от обучението чрез задачи, проблемното обучение и проектната работа, в съответствие с принципите и характеристиките на колаборативното учене и на дейностно-ориентирания подход. Изхожда се от разбирането, че обучението от смесен тип осигурява непрекъснатост на учебния процес – между контактните занятия учещите работят в онлайн учебна среда, чрез което се избягва паузата

между отделните учебни занимания. По този начин се превъзможват и ограниченията по отношение на мястото, времето и ритъма на работа.

Моделът беше приложен на практика в обучението по английски език на студенти в Нов български университет – специалисти (студенти англицисти) и неспециалисти (студенти, чиято основна специалност е различна от английски език). Резултатите от проведените с тях анкетни пручвания разкриват потенциала на примерния структурен модел за повишаване на интереса и мотивацията на обучаваните и не на последно място – за създаване на условия за пренос на усвоените навици и умения в друга учебна среда и в друг житейски контекст.

В **заключението** в обобщен вид се представят основните акценти в монографичния труд и се коментират резултатите от проведеното изследване със студенти от Нов български университет.

Библиографията включва 127 книги и статии на български и чуждестранни автори и 3 справочника.

В **приложенията** са представени въпросниците от проведените анкетни проучвания.